

По словам Роботника, — нещасливий український дипломат на склоні останньої доби У. Н. Р. перш усього заснував територію України. Та цей географічний вступ мав на меті тільки одне: зазначити, що границя з Польщею мусить бути здержана на ліску шину на основі лінії, означеної варшавською угодою з дня 22. квітня

1920 р.: інші умови й рішення України не зобов'язують. Треба з подивом ставитися до обмеженості, як не безрозумної впертості п. Токаржевського-Карашевича, який хоча й домагався відокремлення границь лінії якраз варшавської умови, а не на прим. сикського трактату, бо — мовляв — Україну обходять тільки умови й рішення петлюрівських дипломатів, хоч би видали на полі писаних, а не життєвої події і не змигання українського народу.

Поданням опису України і її історію, п. Токаржевський-Карашевич знав, що війни з Росією були впливовим тогочасним ненависті (тільки ненависті? — Ред.), а війни з Польщею були наслідком членів і важких політичних помилок з боку Польщі. Так було давно, але тепер мабуть, вже все подано, бо в р. 1920 українська армія боролася спільно з поляками проти спільного ворога.

Немає то, як „безпечна Україна“ зі своєю знаменитою історією і недостатком сорому, як вже не розуму. Голосив би п. Токаржевському перейти хоч невеличкий курс української історії та історії взагалі, щоб з одного боку переконатися, що почування сліпої ненависті ще не викликають воєн. Війни викликає в першу чергу програвство інтересів. Коли би п. Токаржевський знав українську історію, то не пускав би в світ таких нісенітниць, як на прим. що причиною воєн з Польщею були тільки помилки, яких — зовсім природно — вже позбулася відроджена Польща, бо в р. 1920 після варшавської умови українська й польська армія боролася проти спільного ворога.

Крім чемностей, мало дипломатичних, а більше безхарактерних на адресу польського „союзника“ п. Токаржевський зробив кілька покладів перед „золотим тельцем“ французького капіталу. Згадавши про заангажування французьких капіталів в українських підприємствах, референт пізніше потребу заінтересування долею України. Вкінці п. Токаржевський згадав про діяльність Директорії, уряд у гол. от.

Петлюри та цілої української політичної еміграції. Ця праця викликала днів населення і примусила до уступок нових володарів України. Реферат закінчено вірою в силу українського народу і в його остаточну перемогу та висловлено надію, що Європа акцій зрозуміє змигання української нації.

Предсідник зібрання п. Леней, колишній посол до Мону, подякував п. Токаржевському за інформації, жалкуючи, що не може говорити в імені цілої Європи, але мусить тільки в імені нечислених приятелів України обмежитися до висловлення надії, що український народ збереже свою незалежність, як її здобула Польща, яка „єдина в цілій Європі зрозуміла героїзм от. Петлюри і при якій огнищі найшов гостину уряд УНР, змушений покинути свою батьківщину“.

Уважало собі вдячність п. Петлюри і його дипломатів за надання гостину в Польщі.

Аудиторія п. Токаржевського складалася менше-більше зі сотні осіб, депутатів, промисловців, фіналістів, журналістів, дипломатів і військових. Крім того на виступі було кілька поляків, грузинів і литовців.

Небезпека релігійного безладдя.

(Стаття надіслана.)

Те, що твориться тепер у нас на релігійному полі, грішить на нєпатехію будучності великим національним нещастям. До загальної теперішньої повзбійності помічається ще й релігійна боротьба, — боротьба, що була звичайно безоглядна, дала, жорстока.

Українську суспільність обчотують тепер різні релігійні „місіонарі“. Крім національних латинників, що від довгого часу зіп'яжються в усіх усях, щоб „навертати“ нас на „римську віру“, — крім автокефальних і загально православічних агітаторів, — ведуть свою пропаганду — зі шквалом більшим розмахом — баптисти, методисти та пресвітеріани.

Найбільше живу акцію обчотують в нас методисти й пресвітеріани. Немає майже більшого міста в Східній Галичині, де не мали би вони обшарпані своєї пропаганди. Робота йде їм тим легше, що „навернені“ крім нової віри вістають у додаток ще долари. А це тепер лакомий ріг.

Особливу свою увагу звернули „місіонарі“ на Станіславівщину, а також на Львів. До Львова зішли останніми часами з Америки пресвітеріани п. Нижанковський й п.

Куліс. В дорозі між їх бути ще більше. В одні з останніх надій уладили вони в Львові в домі методистів своє богослужіння, на котрому мало бути кількості учасників. Обидва вони мають бути добрими промислами і пишуться знаменем св. Письма.

На зібрання „місіонарі“ сходяться громадою шкільна молодь, ба навіть діти. Їх понатавляють книжочками, допущенням нарізати в старшини до діяльної участі в богослужіннях і т. п.

Агітація дуже хитра. Ось пр. п. Нижанковський оголосив незалежно в пресі курс англійської мови. Заінтересування до своєї віри викликають „місіонарі“ між нашими малими дитячками, де стаються різкі запити і обчотують за відповіді великі доларові суми. (Під обчотують 200 доларів тому, хто докаже зі св. Письма істинність чистилища).

Подібна пропаганда в мирних моральних часах не була би так небезпечна, як сьогодні. Були б перед війною деякі спроби порізати нас релігійно. Ті спроби вдавалися тоді дуже слабо. Тепер часи інші. Для релігійної, зокрема протикатолицької пропаганди відносини тепер дуже сприятливі.

Завдяки сторонничій політиці теперішнього папи й занадто великій податливості деяких наших єпископів, авторитет і папи і єпископів у нас дуже підупав. Воно і тим підупав у нашому народі авторитет церкви взагалі. Кількадесятилітня протирелігійна акція всіх наших соціалістів і радикалів не пошкодила стільки нашій церкві й релігійному життю нашого народу, що виступи Рим у нашій сфері в останньому часі.

Говорити сьогодні до наших сідомійших одиниць про католицизм, про папу, про єпископів, це річ дуже нелегка й дуже нездана.

І так під усяку протирелігійну пропаганду, став у нас ґрунт аж надто пригожий. І тому не дивуватися, що „місіонарі“ збирають обильні жнива.

Розуміється, що наше духовенство мусить боронити своєї позиції й позиції своєї церкви всіма силами. Воно зобов'язане не тільки

ПОРТЕР з АРХИКАЖНОГО БРОВАРУ в ЖИВЦІ

1774

1-1

М. ВОЗНЯК.

27)

Шевченко й княжна Репніна.

„Я сповідалася, що ці рядки прийдуть до вас на свята: хай воскресне Христос у вашій душі, мій добрий Тарасе Григорівичу, хай освятить він нашу душу, хай просить у вас свята ласка! Ось мої бажання. Завтра я подаю на часточку за ваше здоров'я. Я завжди молюся за вас, а вам бажаю так багато доброго, найкращого, прошу Бога, щоб він дав мені побачити вас іще в цій житті, одначе корюся його волі й з цілою душою прошу його, щоб він згадав вас у своїй царстві! Там усе буде ясне, святе, щасливе! О, знеси́ть туди очі свої душі, котрі бажать вам того, чого бажать собі!“ Подавши вістки про дім, писала далі: „Сьогодні не можу багато писати — готовлюся до свідки. Вибайте мені все те, в чім я не виповнила християнського обов'язку перед вами. Робити добро душі брата — обов'язок, який ми надто часто занедбуємо. Хай покрий Господне милосердя та його добрість усі наші занедбанія!“ До листу княгині Репніної дописала Олександра Псьоліна свої вірші.

Дальші листи княгині досі невідомі, збереглося тільки п'ять листів Шевченка. З листів з 14 (26) листопада 1849 р. — після довгої вісторичної експедиції на Аральське море — писав Шевченко: „Цими днями я вернувся з киргизського степу й з Аральського моря в Оренбург. І сьогодні Лазаревський доставив мені ваш лист, де ви іменем усього дорогого просите подати про мене хоч яку небудь вістку. Добрий і одиникий мій друг! Про мене ніхто не знав, де я прожив цих вістор року, а я в кінці не листувався тому, що не було можливості: почта як і ходить через степ, то два рази на рік, а мені завжди в той час не доводилося бути в укріпленні. Ось причина! І хай хоронить вас Господь подумати, що я міг забути вас, добра моя Барваро Миколаївно. Я дуже, дуже часто в своїй самості

Яготині й наші лагідні й тихі розмови. Небагато минуло часу, а як багато змінилось, бодай зомню: виб'ю вже в мені не пізнали давнього по дурному захопленого поета. Ні, я тепер став занадто розумним. Уважіть собі! протягом сльоз тою покірливою ідеї, ніжного натхненного помыслу — проза й проза або, краще сказати, степ і степ! Так Барваро Миколаїно, а сам дивлюся моїм переміні, в мене тепер сльоз нема ні суму ні радости, зате є душевний мир, моральний спокій до рибачої холоднокривості. Будучина для мене неясна не існує. Неважко постигні нещастя можуть так сумно переробити людину? Егеж, це так. Я тепер повний виворіт бувало Шевченка, й дякую Богу“.

В новорічних листів з 1 (13) січня 1850 р., витайючи княжну з новим роком, Шевченко згадавав минуле, коли перший раз зустрілася з нею в Яготині. Повідаючи, що пише до Василя Жуковського, щоб виклопотав йому дозвіл малювати, Прохав, щоб княжна написала до Миколи Гоголя в цій справі й подала Шевченкові його адресу, а він напише до нього, хоча не знає його особисто, „по праву малоросійського вишпелета“. Просив прислати Наслідкування Христа Томи Кемпійського. Згадав про Гоголя дала можливість княгині висловити свою думку про нього в листі до Шевченка. У відповіді на лист княгині писав Шевченко 7 (19) березня: „Усі дні мого колишнього побуту в Яготині є й будуть для мене низкою привабливих спогадів. Один день був покритий легкою тіною, але останній ваш лист освятив і цей сумний спомина. Певне ви забули? Пригадайте собі. Припадково якось зайшла мова в мене з вами про Мертву душу й ви відозвалися незвичайно сухо. Мене здивувало це неприємно тому, що я завжди читав Гоголя з любов'ю, а ще й тому, що я в глибині душі шанував ваш благородний розум, ваш смак і ваші ніжні знеслі почування. Мені було боляче, я подумав: Я такий грубий і дурний, що не можу ні розуміти ні почувати прегарного? Так, ви правду кажете, що упередження ні в чім разі не дозволене, як почування без підстави. Мене захоплює ваша теперішня думка — й про Гоголя й про його безсмертний талант! Я в захваті що

ви зрозуміли його дійсно християнську яту. Так!... Перед Гоголем треба благоговіти, як перед людиною, наділеною найглибшим розумом і найніжнішою любов'ю до людей!“ Шевченко просив прислати йому Мертву душу.

Останні листи Шевченка до княгині походять із 1851 р. В перелісті листів з 12 (26) січня, згадавши Вільхівську, питає, чи вона живе, чи 12 (24) січня збираються в неї безіронію сусіди з дітьми й челяддю, чи багато лишилося живими з тих, про котрих їй задоволенням він згадавав. Постаивши низку питань, висловив Шевченко рефлексію: „Так, у моїх минулих хоча зрідка мигав не то щоб справжній радість, але бодрість і не гіпнотичний сміх. Недавно, здається, всього чотири роки, а як тяжко вони перейшли над моєю головою, як змінили вони мене, аж я сам себе не пізнаю. Уважіть собі флегму без життя — й це була я! Не треба було й говорити про це, а кращого нема що сказати“).

Листування Шевченка з княжною обралося. На свої останні листи він не дїкався відповіді від неї. При трусі найдено в Шевченка листи княгині й Орлов виписав княжні гості заборону. „Ваше листування з Шевченком, — писав шеф жандармів до княгині, — а також і те, що ваша сьятельність іще перед та зверталася до мене з посередництвом у справі обчотування долі згаданого простого воєводи, показує, що ви брали в нім участь, непристойну з огляду на його візпуть й озвучені прїкмети“. На закінчення радить Орлов княгині Репніній на будуче менше вмішуватися в справи України з погрозою, що в противний раз вона сама буде причиною неприємних для неї наслідків**). Слово було тверде й осмислене свос.

(Продовження буде.)

* Листи Шевченка до княгині надруковані в „Віснику“ Н. І. Стороженко, т. II, стор. 200-201. Шевченка в „Кіевській Старині“, т. XX, стор. 200-201. ** Н. І. Стороженко, т. II, стор. 200-201. (Кіевская Старина, т. XXII, стор. 19).

З документи Владавиної Служби Школы Н. С. Ринко 4. 10.